

ที่มา: ภาพถ่ายโดย โสภณ ลาวรรณ์

ดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพ็ญตราขสำนักกัมพูชา

Music in Wai Khru Pin Peat Ceremony in the Royal Court of Cambodia

โสภณ ลาวรรณ์¹

Sophon Lawan

E-mail: sophon.nu2525@gmail.com

จตุพร สีม่วง²

Jatuphorn Srimuang

Received: May 17, 2019

Revised: September 9, 2019

Accepted: September 9, 2019

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดุริยางคศิลป์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Doctoral Student in Doctor of Philosophy Program (Music), Faculty of Fine and Applied Arts, Khonkaen University.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ดุริยางคศิลป์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Assistant Professor, Dr., Doctor of Philosophy Program (Music), Faculty of Fine and Applied Arts, Khonkaen University.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการ รวมไปถึงระเบียบพิธีกรรมและเพลงประกอบในพิธีไหว้ครูพินเปียตราชสำนักกัมพูชา ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการเข้าเก็บข้อมูลภาคสนามในพิธีไหว้ครูประจำปี 2559 ของโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิพนาลัยวิจิตรศิลป์ ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผลการศึกษา พบว่า วงพินเปียมีรากฐานมาจากแนวคิดร่วมสมัยของนักปราชญ์ในพระราชวังของกษัตริย์ร่วมกับวิถีศาสนาพิธีของพราหมณ์ ซึ่งในขณะนั้นเรียกว่า เพลงศาสนาหรือเพลงนักปราชญ์ วงพินเปียมาจากวงเพลงพินซึ่งมีกำเนิดตั้งแต่สมัยนครพนม และก่อนยุคประวัติศาสตร์เขมรวิงดนตรีประเภทหนึ่ง นิยมเรียกว่าวงเพลงคงศร มีเครื่องตีเป็นหลักในการดำเนินทำนอง ดังนั้นวงพินเปียตจึงมีที่มาจากวงเพลงพินกับวงเพลงคงศร ส่วนที่มาของพิธีไหว้ครูนั้น พบว่า กำเนิดจากพิธีโขนตา ๕ ธรรมา จัดขึ้นเพื่อบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีเป็นหลัก พิธีนี้มีความชัดเจนในแง่ของพิธีกรรมและเป็นระบบระเบียบชัดเจนหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และมีการพัฒนารูปแบบมาจนถึงปัจจุบัน เช่น ผู้ประกอบพิธีเดิมนั้นจะเรียกเพลงพินเปียตสำหรับพรใหญ่ จำนวน 33 เพลง แต่ด้วยสาเหตุปัจจัยทางการเมือง ภัยสงคราม แหล่งทุน ระยะเวลา และสาระความสำคัญ จึงมีการตัดเนื้อหาให้เหลือแต่สาระสำคัญ ที่เรียกว่าเพลงพินเปียตสำหรับพรเล็ก จำนวน 12 เพลง พิธีไหว้ครูแบ่งออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ได้แก่ 1) พิธีบำเพ็ญกุศลหรือพิธีโขนตา 2) พิธีคารวะครูดนตรีเขมร และ 3) พิธีคารวะครูดนตรีผูกแขนรับขวัญ ผลจากการวิเคราะห์เพลงพบว่า ทำนองหลักในเพลงส่วนใหญ่มีกลุ่มเสียง ฟซล ดร และ ชลท รม โดยลูกตกเป็นไปตามหลักสังคีตลักษณ์ อยู่ในกลุ่มเสียงของทำนองหลัก ส่วนจังหวะ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ใช้ฉิ่งเป็นเครื่องประกอบจังหวะอย่างเดียว กลุ่มที่ 2 ใช้ตะโพนบรรเลงประกอบกับฉิ่ง และกลุ่มที่ 3 บรรเลงจังหวะฉิ่ง ตะโพน กลองทัด

คำสำคัญ: พิธีไหว้ครู, วงพินเปียต, ดนตรีราชสำนักกัมพูชา

Abstract

The purpose of this research is to study the history and development, including rituals and songs used in the Wai Khru Pin Peat (Master Worship) Ceremony of the Royal Court of Cambodia. The researcher

employed a qualitative research method to collect the fieldwork data in the 2016 waikhru ceremony at the Secondary School of Fine Arts, Thailand, and the additional data at Royal University of Fine Arts in the Capital city of Cambodia, Phnom Penh, in 2016. It was found that the Pin Peat ensemble had been developed from the contemporary vision of the Cambodian royal philosophers and religious practice of Brahminism which was, at that time, called the music of the religion or the music of the philosophers. The Pin Peat ensemble was previously originated from the Plengpin ensemble of Nakhon Panom period. Also, in the Prehistoric Era of Cambodia, there was the ensemble known as Wongkongskorn that used the percussion as the main instrument. Therefore, the Pin Peat ensemble was inaugurated from the Plengpin ensemble and the Wongkongskorn ensemble. As to Wai Khru Pin Peat ceremony, its origin is associated with Dhonta ceremony (ដូនតា) held as an auspicious offering to the music predecessors. Since the Second World War, the ceremony has been adjusted and developed in terms of its rituals and system. For example, those who performed the original ceremony called the plengpin song for a big blessing, having 33 songs in total. However, due to political, war, financial, time, and content factors, the content of the music in the ceremony was shortened to 12 songs which is called a small blessing. Subsequently, the Wai Khru Pin Peat ceremony is divided into 3 parts: 1) the offering to Dhonta, 2) the commemoration of Cambodian music predecessors, and 3) the commemoration of the current music teachers with blessing ceremony. The results of the music analysis showed that the most important melody was the sound group of Pentatonic Scales (F) and Pentatonic (G) which is the key voice of the musical principles. The rhythm is divided into 3 groups: 1) using only small cymbal (Ching) as the rhythm, 2) using the drum (Tabor) and the small cymbal (Ching) as the rhythm, and 3) using small cymbal (Ching), drum (Tabor), and drum (Glong Thad), as the rhythm.

Keywords: Wai khru Ceremony, Pin Peat Ensemble, Music of the Royal Court of Cambodia

บทนำ

ดนตรีกัมพูชาที่มีความเป็นมายาวนานก่อนคริสต์ศักราช คืออาณาจักรฟูนัน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์ เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ ดนตรีกัมพูชา มีรากเหง้าเก่าแก่ Wongthes (2010) กล่าวว่า เป็นวัฒนธรรมดนตรีสุวรรณภูมิ บนพื้นแผ่นดินใหญ่อุษาคเนย์ คนสุวรรณภูมิรู้จักทำเครื่องดนตรีจากวัฒนธรรมไม้ไผ่เพื่อ พิธีกรรมสื่อสารวิงวอนร้องขอต่ออำนาจเหนือธรรมชาติคือผีบรรพชน ต่อมาจึงมี วัฒนธรรมฆ้อง เป็นโลหะผสมเรียกว่าสัมฤทธิ์ จนวัฒนธรรมจากอินเดียผ่านทางศาสนา จึงมีการผสมผสานเครื่องดนตรีพิธีกรรมเพิ่มเติม อาทิ แตร สังข์ บัณเฑาะว์ เป็นต้น ในเชิงพิธีกรรมนั้น ดนตรีมีความสัมพันธ์กับจิตเป็นความรู้สึกกับความเชื่อ ความคิด โดยวางระบบทางขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมรองรับ ความเชื่อของมนุษย์ เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรม เหตุเพราะความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มี พื้นฐานมาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณ ไสยศาสตร์ และศาสนา ซึ่งเป็น ความคิดในวิถีชีวิต โดยวิธีการของความเชื่อนั้นเป็นนามธรรม สามารถแสดงออกได้ หลายรูปแบบ อาทิ ทางประเพณี การดำเนินชีวิต การรักษาโรค รูปแบบเหล่านี้เป็นการ แสดงสัญลักษณ์เชิงประจักษ์และเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคม ในกลุ่มคนมีความพึงพอใจร่วมกันคือการประกอบพิธีกรรม ที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งสามารถหล่อหลอมจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการเรียนรู้ สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน ตลอดไปในอนาคต จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้น วงพิณเปียตเป็นวงดนตรี ที่ประกอบพิธีกรรมทั้งของราชสำนักและของราษฎร วงพิณเปียตเข้าไปปรากฏในสังคม วัฒนธรรมตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน จะเห็นได้จากข้อมูลบางส่วนจากการลงพื้นที่วิจัย กล่าวคือ วงพิณเปียตจะถูกบรรเลงเป็นประจำทุกวันพระบริเวณหน้าพระราชวัง ชาวกัมพูชาเชื่อว่าเมื่อได้ขอพรต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมีวงพิณเปียตบรรเลงจะเกิดการ รับรู้โดยญาณจากมนุษย์สู่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ความสำคัญหนึ่งคือผู้ที่ควบคุมกระบวนการ ทางความเชื่อและการฝึกฝนดนตรีคือพิธีกรรมไหว้ครูและครูผู้ประกอบพิธี รวมไปถึง ศิษย์เก่าทั้งที่ทำงานด้านดนตรีหรืองานส่วนตัวจะมีส่วนทำให้วัฒนธรรมดนตรีพิณเปียต ยังคงอยู่คู่กับสังคมกัมพูชาและพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งพิธีของสามัญชน ตลอดจนพิธี ในราชสำนัก

ดนตรีในพิธีไหว้ครูประเทศกัมพูชา เกิดขึ้นจากจิตวิญญาณประกอบกับ พิธีกรรมทางศาสนา จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลเบื้องต้นพบว่า ในประเทศกัมพูชาจะจัด

พิธีไหว้ครูในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts) และมหาวิทยาลัยภูมิรินทร์วิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts) ซึ่งเป็นการศึกษาดนตรีกัมพูชาระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษาที่มีแห่งเดียวในประเทศกัมพูча ส่วนการจัดพิธีไหว้ครูดนตรีนั้นจะจัดขึ้นหนึ่งครั้งต่อปี พิธีไหว้ครูสามารถแบ่งออกเป็นสองแบบคือแบบเต็มกับแบบย่อ โดยในปัจจุบันนิยมจัดพิธีแบบย่อ ซึ่งแบบย่อนี้มีเพลงปรากฏ 12 เพลง และแบบเต็มมีเพลงปรากฏ 33 เพลงและใช้วงพิณเพียตในการบรรเลงหน้าพาทย์ ซึ่งเป็นเครื่องแสดงเชิงสัญลักษณ์ และการเชื่อมต่อสื่อสารระหว่างเทพเจ้า ผีบรรพบุรุษ กับมนุษย์ ดนตรีแบบดั้งเดิมของกัมพูชาจะถูกบรรเลงตามลำดับขั้นตอนของพิธีไหว้ครู โดยในช่วงแรกจะมีพิธีสงฆ์และพิธีบังสุกุลให้กับครูผู้เสียชีวิตไปแล้ว จากนั้นครูอาวุโสผู้ประกอบพิธีจะเริ่มทำพิธีจากการเชิญผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีกัมพูชา ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ได้จัดรูปเขียนที่จัดไว้เป็นสัญลักษณ์ของการเริ่มพิธี จากนั้นครูผู้ประกอบพิธีดำเนินการตามระเบียบโบราณ จนเสร็จพิธี แล้วทำยที่สุดเป็นขั้นตอนของการผูกข้อมือโดยครูผู้ประกอบพิธี ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ศิษย์ผู้พิตามลำดับ เมื่อกกล่าวถึงดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเพียตราชสำนักกัมพูชา (Music in Waikhru Pin Phiat Ceremony of Cambodian Royal Court) เป็นดนตรีประกอบพิธีกรรมที่สำคัญ โดยจะรวมเพลงสำคัญ ๆ ไว้ในขั้นตอนพิธี ซึ่งมีความสัมพันธ์กับจิตเป็นความรู้สึกรับกับความเชื่อ ความคิด โดยวางระบบทางขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมรองรับ ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวข้องกับประกอบพิธีกรรม เหตุเพราะความเชื่อเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณไสยศาสตร์ และศาสนา ซึ่งเป็นความคิดในวิถีชีวิต วิธีการของความเชื่อนั้นเป็นนามธรรม โดยประกอบพิธีขึ้นมาให้เป็นรูปธรรม รูปแบบเหล่านี้เป็นการแสดงสัญลักษณ์เชิงประจักษ์ และเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินกิจกรรมในสังคม ในกลุ่มคนมีความพึงพอใจร่วมกันคือการประกอบพิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งสามารถหล่อหลอมจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการเรียนรู้ สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน และสืบทอดต่อไปในอนาคต

นอกจากดนตรีที่เข้าไปมีส่วนกับพิธีกรรมแล้ว ดนตรีกัมพูชาแบบดั้งเดิมยังมีบทบาทหน้าที่ต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมนอกเหนือจากพระราชพิธีในราชสำนัก ดนตรียังทำหน้าที่บรรเลงประกอบการแสดง ดนตรีเพื่อการฟัง ดนตรีเพื่อความบันเทิง ดนตรีในพระราชพิธี ดนตรีรัฐพิธี ดนตรีในชีวิตประจำวัน ฯลฯ ซึ่งใช้วงพิณเพียตประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ วงพิณเพียตเข้าไปปรากฏในสังคมวัฒนธรรมตั้งแต่อดีต

จนปัจจุบัน ภาพจำหลักตามปราสาทหินต่าง ๆ และเอกสารภาพถ่ายอีกมากมาย การทำให้ดนตรีพิณเปียตคงอยู่นอกจากการสืบทอดแล้ว ยังมีกระบวนการทางความเชื่อเข้ามามีส่วนร่วมคือการจัดพิธีกรรมไหว้ครูพิณเปียต ซึ่งถูกจัดขึ้นเพียงปีละ 1 ครั้ง แต่จะมีการรวมตัวกันของนักดนตรีรุ่นต่าง ๆ ทั้งอาจารย์ บุคคลสำคัญทางวัฒนธรรม จะมาร่วมพิธีและสังสรรค์พบปะพูดคุยกันหลังเสร็จพิธี ทำให้วัฒนธรรมดนตรีของกัมพูชายังคงอยู่คู่กับสังคมกัมพูชาในวัฏฏะประสงค์การบรรเลงทั่วไป หรือแม้กระทั่งพิธีของสามัญชน ไปจนถึงพิธีในราชสำนัก จะเห็นได้จากความสำคัญของวงพิณเปียตในประเทศกัมพูชา แต่เนื่องจากความมั่นคงระหว่างประเทศ ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเปียตราชสำนักกัมพูชาเพียงด้านเดียว โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลดนตรีและบริบททางดนตรีในกรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ชั้นปฐมนูมิ จึงดเว้นข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ ดังนั้นเมื่อได้ผลการวิจัยในเรื่องประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงของดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเปียตราชสำนักกัมพูชา พบว่าเพลงการณต่างๆ จะปรากฏในพิธีไหว้ครูประจำปีของสถาบันการศึกษา โรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts) และมหาวิทยาลัยภูมิวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts) จึงเป็นข้อมูลสำคัญในวงวิชาการที่สามารถเทียบเคียงได้กับประวัติดนตรีในแถบพื้นที่สุวรรณภูมิ จากความสำคัญและปัญหาการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเปียตราชสำนักกัมพูชา จากการทบทวนวรรณกรรมราชสำนักกัมพูชากรุงพนมเปญ มีดนตรีพิณเปียตเข้าไปเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมต่าง ๆ ในราชสำนัก พร้อมกันนี้พิธีไหว้ครูดนตรีเขมรเป็นแหล่งรวบรวมบทเพลงซึ่งปรากฏในขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วยความสำคัญและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาดนตรีในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา ซึ่งเป็นการศึกษาข้ามวัฒนธรรม ทั้งทางด้านบริบททางดนตรี อาทิ วัฒนธรรม ประเพณี สังคม ศาสนา และศึกษาในส่วนของตัวดนตรีพิณเปียตในแบบราชสำนัก รวมไปถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในพิธีไหว้ครู ด้วยการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยที่สามารถขยายผลเป็นแบบอย่างให้ผู้สนใจได้ศึกษาเพิ่มพูนความรู้ จึงได้บันทึกไว้ในรูปแบบงานวิจัย ทั้งนี้สามารถเป็นประโยชน์ทางการศึกษาดนตรีในกลุ่มอาเซียน และสามารถเป็นข้อมูลให้ผู้สนใจได้ศึกษาพัฒนางานวิจัย อันจะนำไปสู่การเพิ่มพูนองค์ความรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการดนตรีในพิธีไหว้ครุพิณเพ็ชตราชนำนักกัมพูชา
2. เพื่อศึกษาระเบียบพิธีกรรมและเพลงประกอบพิธีกรรมไหว้ครุพิณเพ็ชตราชนำนักกัมพูชา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยดนตรีในพิธีไหว้ครุพิณเพ็ชตราชนำนักกัมพูชา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการกำหนดความสำคัญของปัญหา ผ่านกระบวนการขั้นตอนการวิจัยตามวัตถุประสงค์ การกำหนดขอบเขตการวิจัย จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจริง พิธีไหว้ครุประจำปีในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts) และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts) กรุงเทพมหานคร ทั้งทางด้านบุคคล ผู้รู้ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงได้กำหนดกรอบแนวคิดสำหรับดำเนินการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ ตีความ ให้ได้มาซึ่งผลของการวิจัย โดยคำนึงถึงความเชื่อมโยงของหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์ รวมไปถึงการสรุปผลและอภิปรายผล อันมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กระบวนการวิจัย

1.1 ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพิธีไหว้ครุพิณเพ็ชตราชนำนักในพื้นที่เมืองหลวงกรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง วิทยากร ผู้ให้ข้อมูล ผู้ประกอบพิธี ผู้รู้ด้านดนตรีเขมรโดยเฉพาะวงพิณเพ็ชต์ ผู้ประสานงานเกี่ยวกับการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม จากนั้นจึงวางแผนการดำเนินการทำวิจัย

1.2 กำหนดหัวข้อเพื่อทำการวิจัย ให้ความสำคัญของปัญหา กำหนดวัตถุประสงค์ วางแผนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนามตามแผนการดำเนินการวิจัย ประสานงานไปยังหน่วยงาน และกำหนดการจัดงานพิธีไหว้ครุ

1.3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม บริบททางดนตรี ข้อมูลดนตรีในราชสำนัก นักดนตรีในราชสำนัก ลงพื้นที่บันทึกข้อมูลดนตรีในพิธีไหว้ครุราชสำนักกัมพูชา ตามวัน เวลา สถานที่ ที่ได้นัดหมายไว้เบื้องต้น

1.4 กำหนดกรอบแนวคิด

1.5 จัดเรียงข้อมูลที่ได้จากภาคสนาม เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เชื่อมโยงกับหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์การวิจัย ตามข้อมูลที่ปรากฏจริงในภาคสนาม เพื่อนำมาเขียนแบบบรรยายด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

1.6 นำเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการตามขั้นตอนของหลักสูตรและเผยแพร่ผลงานวิจัย

2. ชั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลในภาคสนามจริง จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและการติดต่อประสานงานตามกำหนดการที่วางไว้ ซึ่งใช้เครื่องมือสำหรับบันทึกข้อมูลคือ กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่องมือบันทึกเสียง สมุดบันทึกและอื่น ๆ โดยมีล่ามช่วยสื่อสาร คือ นายจันทร์ดาแรม ฮวย นิสิตสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งเป็นชาวกัมพูชา รวมไปถึงผู้ช่วยในการเก็บข้อมูล คือ คุณธิติรัตน์ นันตาบุตร

2.2 การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ การสังเกตบริบททางดนตรี และสังเกตตัวพิธีกรรม อย่างมีส่วนร่วม การบันทึกด้วยเครื่องมือภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว จดบันทึก การสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วม การเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรม

2.3 ลงพื้นที่เก็บข้อมูลดนตรีในพิธีไหว้ครูราชสำนักกัมพูชา ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2559 แบ่งออกเป็น 3 ช่วง ช่วงที่ 1 ก่อนวันประกอบพิธีศึกษาบริบททางพื้นที่ บริบททางดนตรี ช่วงที่ 2 วันประกอบพิธี ในวันพฤหัสบดีที่ 31 มีนาคม 2559 และช่วงที่ 3 หลังวันประกอบพิธี ในช่วงที่ 3 นี้ สำหรับการเก็บข้อมูลจากข้อสงสัยในระหว่างประกอบพิธีกรรม หรือข้อมูลบางส่วนที่ยังไม่ครบถ้วน โดยมีผู้ให้ข้อมูลในช่วงลงภาคสนามดังนี้

- นักดนตรีวงพิณเพ็ญตบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครู จำนวน 9 คน
- Mr.Soy Saret ผู้ประกอบพิธีกรรมไหว้ครูดนตรีราชสำนักกัมพูชา
- Mr.Ram Daravong Director Secondary School of Fine Arts
- Mr.Yos Chandara Ministry of Culture and Fine Arts, Cambodia
- Mr.Keo Dorivan RUFA- Royal University of Fine Arts

2.4 รวบรวมข้อมูลภาคสนามแล้วตรวจสอบความครบถ้วน ผลการเก็บข้อมูลสามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามในการประกอบพิธีกรรม การจดบันทึก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ส่วนที่ 2 เอกสารวิชาการทั้งภาษาอังกฤษและภาษาเขมร ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมไปถึงโน้ตสภาคที่ได้รับมอบจาก Mr.Keo Dorivan (RUFA)

3. ขั้นตอนจัดทำกับข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลที่ต้องการแล้ว นำมาจัดเรียงลำดับตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เชื่อมโยงกับหัวข้อและวัตถุประสงค์การวิจัยตามข้อมูลที่ปรากฏ เพื่อนำมาบรรยายด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ในข้อมูลต่อไปนี้

3.1 จัดเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบที่ได้จากการลงพื้นที่จริงตามวันเวลาที่กำหนด สามารถแบ่งข้อมูลได้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามในการประกอบพิธีกรรม การจดบันทึก ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ส่วนที่ 2 เอกสารวิชาการทั้งภาษาอังกฤษและภาษาเขมร ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยและโน้ตสภาค

3.2 การชำระข้อมูลที่ได้จากสนาม ทั้งข้อมูลดิบในพิธีกรรมและข้อมูลเอกสาร ในขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ทำการถอดเทปจากสนามแล้วจัดพิมพ์เป็นภาษาเขมรโดยนิสิตช่วยงานนายจันทร์ดาแรม ฮวย ขั้นที่ 2 แปลจากภาษาเขมรเป็นคำอ่านแล้วแปลเป็นภาษาไทย โดยรองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วิวัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย และ นายเพชร ลำเจียก นิสิตปริญญาโทภาษาเขมร มหาวิทยาลัยนเรศวร ขั้นที่ 3 กระบวนการทำโน้ตเพลงเพื่อนำไปวิเคราะห์ตามหลักสังคีตลักษณะวิเคราะห์

3.3 จัดเรียงข้อมูลจากการชำระข้อมูล ข้อมูลจากภาคสนาม การสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมเกี่ยวกับพิธีไหว้ครูดนตรีพื้นเพียตในรูปแบบราชสำนัก บริบทของงานวิจัย เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ศึกษาประวัติและพัฒนาการทางดนตรีในพิธีไหว้ครูพื้นเพียตราชสำนักกัมพูชา รวมไปถึงศึกษาระเบียบพิธีกรรมและเพลงในพิธีไหว้ครู

3.5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

4. ขั้นตอนนำเสนอข้อมูลและเผยแพร่ผลงาน

นำเสนอข้อมูลต่อคณะกรรมการ ตามเค้าโครงเนื้อหา ดังนี้ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ดนตรีในพิธีไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชา บทที่ 5 ระเบียบวิธีการบรรเลงดนตรีผืนเปียตราซประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีกัมพูชา บทที่ 6 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงได้เผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติในรูปแบบการพิมพ์วารสาร การนำเสนอข้อมูลในเวทีระดับชาติหรือนานาชาติตามสมควร

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องดนตรีในพิธีไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชา ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพิธีไหว้ครูในโรงเรียนมัธยมวิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts) และข้อมูลเพิ่มเติมจากมหาวิทยาลัยภูมิวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts) ระหว่างวันที่ 28 มีนาคม ถึง 1 เมษายน 2559 ณ กรุงเทพมหานคร ประเทศกัมพูชา ซึ่งสามารถเรียบเรียงข้อมูลได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนากการดนตรีในพิธีไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชา
2. เพื่อศึกษาระเบียบพิธีกรรมและเพลงประกอบพิธีกรรมไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชา

1. ประวัติและพัฒนากการดนตรีในพิธีไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชา

1.1. ประวัติดนตรีพิธีไหว้ครูผืนเปียตราซสำนักกัมพูชาถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือนห้า หลังวันปีใหม่หรือก่อนปีใหม่ของกัมพูชา (วันสงกรานต์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีหรือครูดนตรีเป็นหลักโดยจะมีพิธีสงฆ์ในช่วงเช้า สวดพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ การถวายภัตตาหารพระสงฆ์ จากนั้นเป็นพิธีการบูชาเทพทางดนตรีและสักการะครูดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว โดยขณะประกอบพิธีผู้ประกอบพิธีจะเรียกเพลงหน้าพาทย์ในทุกขั้นตอนจนเสร็จพิธี ขั้นตอนสุดท้ายคือการพรมน้ำมนต์และผูกข้อมือจากหมอเข่า ครูอาวุโส Mr.Soy Saret ผู้ประกอบพิธีกรรมไหว้ครูดนตรีราชสำนักกัมพูชา รุ่นพี่ตามลำดับ พิธีไหว้ครูผืนเปียตรามีกำเนิดจากพิธีโฌนตา Daravong (2016) ได้กล่าวว่าพิธีไหว้ครูคือการทำพิธีสักการะบูชา เป็นการทำให้ศีลาลัยประเพณีโฌนตา

อุษลา ประกอบพิธีสักการะบูชาครูเพลง พิธีกรรมดังกล่าวนี้คือการรำลึกถึงคุณครู อาจารย์ที่มีพระคุณรวมไปถึงเทพเจ้าทั้งหลาย ขอให้มีความสุขทั้งมวล ทั้งมีตัวตนและ ไม่มีตัวตน ขอให้ช่วยปกปักษ์รักษา มีชัยชนะทุกประการ Khowdee (2016) กล่าวถึง พิธีโขนตาว่าพิธีแซนโขนตาคำว่า "แซน" หมายถึง การเช่นไหว้ การบวงสรวง คำว่า "โขน" หมายถึง ย่าหรือยาย คำว่า "ตา" หมายถึง ปู่หรือตา ดังนั้นประเพณีนี้ จึงหมายถึง การเช่นไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย หรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว คือพิธีการเช่น บูชาผีบรรพบุรุษมีอายุนับพันปีจะถูกจัดขึ้นในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ของทุกปี

จากการศึกษาวิเคราะห์และตีความจากข้อมูลทราบว่า พิธีไหว้ครูพิณเพียด มีกำเนิดมาเมื่อไรไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับพิธีโขนตา คือพิธีการเช่น บูชาวิญญาณผีบรรพบุรุษ ซึ่งพิธีนี้ทั้งประชาชนทั่วไปของกัมพูชาหรือบางจังหวัดในไทย ที่ติดต่อกับประเทศกัมพูชา แม้กระทั่งในราชสำนักก็มีพิธีโขนตานี้ ส่วนในพิธีไหว้ครู พิณเพียดนั้นโดยหลักคือการสักการะครูเพลงเขมร เทพเจ้าทางดนตรี และมีการบรรเลง เพลงโดยวงพิณเพียดตลอดทุกขั้นตอนของพิธีกรรม

ภาพที่ 1 พิธีโขนตาในพิธีไหว้ครูพิณเพียด
ที่มา: ภาพถ่ายโดย โสภณ ลาวรรณ

ภาพที่ 2 วงดนตรีพิณเปียตเครื่องคู่ประกอบไปด้วยเครื่องตีและเครื่องเป่า
ที่มา: ภาพถ่ายโดย รัฐิตรีทร์ นันตาบุตร

1.2. พัฒนาการทางดนตรีในพิธีไหว้ครูพิณเปียตราชนสำนักกัมพูชา
ผลจากการศึกษาประวัติความเป็นมาของวงพิณเปียตข้างต้น เพื่อค้นพบพัฒนาการ
เรื่องของเพลงที่ใช้ประกอบพิธีไหว้ครู ได้ข้อมูลจากการ Chandara (2016) ; Dorivan
(2016) รวมไปถึงผู้รู้เรื่องเพลง ทราบว่ารูปแบบการจัดพิธีไหว้ครูพิณเปียต เริ่มมี
มาตรฐานขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ลักษณะการจัดวงพิณเปียตสำหรับพิธีไหว้ครูนั้น
จะจัดหันหน้าเข้าสู่แท่นพิธีพร้อมกันมีผู้ร่วมพิธีนั่งปะปนอยู่ ซึ่งมีความหมายโดยนัย
นักดนตรีที่บรรเลงทั้งหมดถือเป็นผู้เข้าร่วมพิธีน้อมสักการะเทพเจ้าและบรรพบุรุษ
เสมอกัน ส่วนเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีพอมีข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประกอบกับ
เอกสารทางดนตรีเขมร วิเคราะห์ที่ความแล้วเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบอากัปกิริยา
ของการแสดงโขน อันหมายถึงการแสดงอากัปกิริยาของเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธี
ไหว้ครูนั้นมีหน้าที่แสดงความหมายในขั้นตอนพิธีกรรมในทุกขั้นตอน ซึ่งเพลงเหล่านี้
ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้ประพันธ์ขึ้น เพียงแต่ได้ข้อมูลว่าเทพเจ้า
เป็นผู้บรรเลงและถ่ายทอดสู่มนุษย์ โดยเพลงในพิธีไหว้ครูมีการเปลี่ยนแปลงทั้งชื่อเพลง
และจำนวนเพลง ซึ่งเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องของชื่อเพลงคือปัจจัย
เรื่องการกร่อนคำทางภาษาจากชื่อแปลคือชื่อเรียกแบบภาษาเขมรเดิม (Translated
Name) และถูกกร่อนเสียงมาเป็นแบบ (Previous Name) จากนั้นปัจจุบันจึง
เรียกชื่อเพลงเป็นแบบภาษาเขมรปัจจุบัน (Current Name) ส่วนการเปลี่ยนแปลงเรื่อง

จำนวนเพลง Saret (2016) กล่าวว่า พิธีไหว้ครูดนตรีแต่เดิมมีระเบียบวิธีที่ใช้เวลานาน เรียกว่า “เพลงพินเปียตสำหรับพรใหญ่” ครอบคลุมถึงทศวรรษ 33 เพลง ด้วยสาเหตุปัจจัยทางเมือง ภัยสงคราม ทูนทรัพย์ ระยะเวลา และสาระ ความสำคัญ จึงมีการปรับทอนให้พิธีกรรมการไหว้ครูดนตรีเหลือเพียงสาระที่สำคัญ ที่เรียกว่า “เพลงพินเปียตสำหรับพรเล็ก” ครอบคลุมถึงทศวรรษ 12 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่มีความสำคัญของพิธีกรรมทั้งสิ้น เพลงพินเปียต สำหรับพรใหญ่นั้น บางปีมีความพร้อมเรื่องทูนทรัพย์ ก็จะถูกจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยภูมิโนทรีวิจิตรศิลป์ (Royal University of Fine Arts) กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา

2. ระเบียบพิธีกรรมและเพลงประกอบพิธีกรรมไหว้ครูปินเปียต ราชสำนักกัมพูชา

พิธีไหว้ครูปินเปียตราชสำนักกัมพูชาสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่ 1 พิธีบำเพ็ญกุศลให้กับครูเทพและครูดนตรีเขมรที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเรียก เป็นภาษาเขมรว่า “พิธีโถนตา” ส่วนที่ 2 พิธีคารวะครูดนตรีเขมร ส่วนที่ 3 พิธีคารวะ ครูดนตรีผู้เฒ่ารับขวัญ

ส่วนที่ 1 พิธีบำเพ็ญกุศล จะถูกจัดขึ้นในช่วงเช้าของวันพฤหัสบดีในเวลา 07.00 น. เป็นพิธีทำบุญโดยนิมนต์พระสงฆ์จำนวน 4 รูป ซึ่งในช่วงแรกจะเป็นการเจริญ พระพุทธรูป กราบนิมนต์พระรัตนตรัย รัชศิลป์ พระสงฆ์พร้อมผู้ร่วมพิธีเจริญพระพุทธรูป มนต์พร้อมกัน จากนั้นพระสงฆ์ 4 รูปสวดพระอภิธรรมเจ็ดคำภีร์ ต่อมาเป็นการถวาย สังฆทานต่อพระสงฆ์แล้วจึงได้กรวดน้ำรับพร

ส่วนที่ 2 พิธีคารวะครูดนตรีเขมร ส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญที่จะมีดนตรี พินเปียตปรากฏในทุกขั้นตอนพิธี จะถูกจัดขึ้นหลังจากพิธีสงฆ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนเริ่มพิธีนักดนตรีจะทำการไหว้ครูดนตรีก่อนการบรรเลง ซึ่งขณะเดียวกันผู้จัดงาน จะได้จัดแท่นมณฑลพิธี มีลักษณะเป็นชั้นบันไดจำนวน 7 ชั้น ในแต่ละชั้นมีบายศรี ยอดบายศรีมีไข่ต้มปักด้วยเทียนในทุกชั้นและยังมีผลไม้ในแต่ละชั้น โดยชั้นบนสุด จะตั้งชั้น 5 พรคูใหญ่พร้อมทั้งกางร่มไว้ด้านบนสุด ซึ่งแท่นบูชา 7 ชั้นนี้มีความหมาย โดยนัยเปรียบดังสวรรค์ทั้ง 7 ชั้น ที่จะเป็นที่สถิตของเหล่าเทวดาทั้งหลาย ส่วนด้านล่าง เป็นที่ตั้งเครื่องเช่นสังเวศเครื่องควาหวานต่าง ๆ หมากพลู บุหรี่ สุรา พร้อมทั้งรูปครูดนตรี ในสำนักนั้น ๆ ส่วนรูปครูดนตรีท่านอื่น ๆ จะถูกติดไว้บริเวณด้านขวาของแท่นมณฑล พิธี ด้านล่างสุดเป็นหมอนกราบของครูผู้ประกอบพิธี จะวางพวงมาลัยกลมไว้ 5 พวง

อันมีความหมายโดยนัยว่าบูชาคุณพระรัตนตรัย 3 พวง บูชาครูบาอาจารย์ 1 พวง และอีก 1 พวงบูชาคุณบิดามารดา เมื่อจัดแท่นพิธีพร้อมผู้ประกอบพิธีนำชั้นน้ำมนต์จากที่พระสงฆ์ทำพิธีในช่วงแรกมาตั้งด้านหน้าของผู้ประกอบพิธี เมื่อเตรียมแท่นมณฑลพิธีเรียบร้อยแล้วแล้วครูผู้ประกอบพิธีกรรม จึงได้ประกาศเรียนเชิญผู้มีเกียรติที่มาร่วมงานอีกทั้งศิษย์ทั้งหลายทั้งศิษย์เก่าและศิษย์ใหม่ก่อนเริ่มประกอบพิธีกรรมกรไหว้ครู จากนั้นจึงเริ่มพิธีไหว้ครูโดยการจุดเทียนทั้งหมดในพิธีที่ตั้งไว้ และจุดธูปคนละ 9 ดอกบ้าง 16 ดอกบ้าง จากนั้นจึงได้กล่าวนำเข้าสู่พิธีไหว้ครู แล้วเชิญเทพเทวา ครูอาจารย์มายังบริเวณมณฑลพิธี ในขั้นตอนข้างต้นปรากฏเพลงในขั้นตอนทั้งหมด 12 เพลงคือ 1) เพลงบทสาธุการ **ភ្លេងបទសាធុការ** เพลงบ็อชฮาทุการ์ 2) เพลงตระสัถม (ตระสัถมมอบกรู) **ក្រាស់ធំ (ក្រាស់ដំណបត្រ)** ตระสัถิ์ (ตระพรหมใหญ่) 3) เพลงก็อมมัน **កម្មត្តិ កំម៉ันต์** (กุกจับเปียกๆ) หรือโคมเวียน 4) เพลงบาทม **បាជំ បាជិ** (ปฐุม) 5) เพลงลา **លា លើ** (เพลงลา) 6) เพลงสมิล **ស្និល សេมិត** (เพลงเสมอรัว) 7) เพลงเซตฉิม **ដើតឈឹង เจิตชิง** (เพลงเซตฉิม 2 ชั้น) 8) เพลงบทเซต **ភ្លេង ដើត** เพลง เจิต หรือเซตกลองชั้นเดียว 9) เพลงตลม **ត្រំ ត្រុม** (เพลงกลม) 10) เพลงจุมเน็ญ **ជំនាញ ชำนาญ** (เพลงชำนาญ) 11) เพลงซ็อนทีกกง **សន្តិកក្នុង** สน อีกกนิง (เพลงกราวใน) 12) เพลงซุบ **ភ្លេងឈប់ เกลงฉบ** (เพลงจบ) เพลงทั้งหมด 12 เพลงนี้เป็นการบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูแบบย่อ ซึ่งแบบเต็มนั้นจะมีรายละเอียดมากกว่านี้และขั้นตอนพิธีที่มากกว่านี้ จำนวนเพลงทั้งสิ้น 33 เพลงใช้เวลาในการทำพิธีเป็นเวลานาน

ภาพที่ 3 พิธีคารวะครูดนตรีเขมร
ที่มา: ภาพถ่ายโดย โสภณ สลาวรรณ

ส่วนที่ 3 พิธีการวาระครุฑนครผู้แห่นรับขวัญ ผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมงาน ก็จะช่วยกันโปรยดอกไม้อันมีดอกมะลิและดาวเรือง ไปยังแท่นมณฑลพิธีและโปรยไปยัง วงดนตรีพิณเปียต จากนั้นจึงได้ผูกข้อมือเพื่อเป็นสิริมงคลเป็นขั้นตอนสุดท้ายของ พิธีกรรมการไหว้ครุฑพิณเปียตราชสำนักกัมพูชา แล้วร่วมกันรับประทานอาหารทั้งครู ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งเรื่องดนตรีและการดำเนินชีวิต

ผลจากการวิเคราะห์ทำนองหลัก ลูกตกและจังหวะของเพลงบรรเลง ประกอบพิธีไหว้ครุฑนครพิณเปียตกัมพูชา ทั้งสิ้น 12 เพลง ดังนี้

1. เพลงบทสาธุการ **ភ្លេងបទសាទុការ** เพลงบ็อชชาทุการ์ สามารถ จัดได้ 9 ประโยค จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มบันไดเสียง คือ ซลท รม และ ฟซล ดร จากการถอดเสียงจากพิธีกรรมการไหว้ครุฑพิณเปียตราชสำนักกัมพูชา แบ่งตามประโยคเพลง เป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น (--- ฉิ่ง/--- ฉับ/--- ฉิ่ง/--- ฉับ) ลักษณะการบรรเลงเครื่องประกอบจังหวะฉิ่ง มีการตีเสียงฉิ่งเพียงอย่างเดียว ในส่วนของ หน้าทับนั้น ตีตามประโยคเพลงทั้ง 9 ประโยค มีการขึ้นเพลงด้วยเสียงตะโพน -- ตับ ตึง -- ตับเพริง จากนั้นมีการบรรเลงลักษณะคล้ายการรัว เท่าเสียง เร 1 บรรทัด ตะโพน ตีเสียง ตึง เพียงอย่างเดียว จากนั้นจึงเข้าหน้าทับตามกระบวนการ เมื่อสังเกตสามารถ สรุปได้ว่า ในลักษณะที่ 2 แบบ 4 ห้อง -- ตับตึง -- ตับเท่ง --- ปะ --- ตับ เป็นการ จบสำนวนของหน้าทับ พบจังหวะนี้ จำนวน 16 จุด ในตอนจบเพลงนั้นมีการบรรเลง จบในหน้าทับนี้ -- ตับตึง -- ตับเท่ง --- ปะ --- ตับ ใน 4 ห้องสุดท้ายของวรรค จบเพลง

2. เพลงตระสัหม (ตระสัต้อมนอบกรู) **ត្រាស់ធំ (ត្រាស់ដំ** จัดอยู่ใน กลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มบันไดเสียง คือ ซลท รม และ ฟซล ดร ส่วนของเพลง ตระพรหมใหญ่นี้ถือเป็นเพลงท่อนเดียว มีเที่ยวกลับ เนื่องจากมีสำนวนเพลง ที่เหมือนกันในเที่ยวแรก บรรทัดที่ 2-6 กับ เที่ยวกลับ บรรทัดที่ 3-7 จังหวะของเพลง นี้ เป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง และ ฉับ สลับกันตลอดเพลง ส่วนหน้าทับใช้ตะโพนตีนำ และกลองทัด 2 ใบตีตาม ขึ้นเพลง 4 ห้องแรกและมีการ รัวกลองทัด 2 ใบ เสียง ตุ่มกับต้อม ในบรรทัดแรกห้องที่ 8 --- ต ต่อมาในเที่ยวแรก มีไม้เดินทั้งหมด 4 ไม้ ในส่วนท้ายของไม้เดิน ห้องที่ 5-8 มีลักษณะตีไม้ลา เพื่อสอดรับ กับไม้ลาในวรรคต่อไป จากนั้นเป็นไม้ลา จำนวน 4 ไม้ลา ในส่วนท้ายหมดเพียงห้องที่ 4 เพื่อสอดรับกับไม้เดินในเที่ยวกลับ 4 ห้องแรก เมื่อหมดเที่ยวแรกแล้ว ต่อด้วยเที่ยวกลับ

สวมด้วยส่งด้วยไม้ลา ตามด้วยไม้เดิน นับได้ 4 ไม้เดิน เนื่องจากในสวนท้ายของไม้เดิน ห้องที่ 5-8 มีลักษณะตีไม้ลา เพื่อสอดรับกับไม้ลาในวรรคเช่นเดียวกับเที่ยวแรก เพื่อส่งไปไม้ลาต่อไป จากนั้นตามด้วยไม้ลา อีก 4 ไม้ ในบรรทัดสุดท้าย จบเพียงแค่ 4 ห้องแรก เสียงกลองทัดย้ำไม้กลองเช่นเดียวกับตอนขึ้น - ตั - ตั - ต - ต ในห้องที่ 3-4 เพลงตระสัหม (ตระสัธ้อมนอบกรู) กล้วยฉั กล้วยฉัณบคุธ ถือว่าเป็นเพลงที่มีการสอดรับกันระหว่างหน้าทับภายในท่อนเพลงและสอดรับกันระหว่างเที่ยวแรกกับเที่ยวกลับ และเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ทั้งเที่ยวแรกและเที่ยวกลับมีไม้เดิน 4 ไม้ ไม้ลา 4 ไม้

3. เพลงก้อมมัน กัษุณ กัมมันต์ (กุกจับเปียก) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มบันไดเสียง คือ ซลท รม และ ฟซล ตร ลักษณะการบรรเลงมีการย้ำเสียงเดิมวนไปเวียนมาเป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง และ ฉับ อัตราจังหวะ 2 ชั้น สลับกันตลอดเพลง ส่วนหน้าทับใช้ตะโพนตีนำ และกลองทัด 2 ใบตีตาม เป็นแบบเวียนจนจบเพลง

4. เพลงบาทม ฅฉั บาริ (ปฐม) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงเพียงกลุ่มเดียว คือ ซลท รม มีความยาว 7 บรรทัด ส่วนบรรทัดที่ 8 เป็นส่วนของการทอดลงจำนวน 4 ห้อง เป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้น ลักษณะการบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง เพียงอย่างเดียว หน้าทับประโยค 3 วรรคแรก ตีกลองทัดรวทั้งสองใบเพื่อเป็นการขึ้นเพลง จำนวน 3 วรรค จากนั้นเป็นไม้เดินแบบบรรทัดที่ 2 ห้องที่ 5-8 เข้าหน้าทับไม้เดินทั้งตะโพนและกลองทัดทั้งเพลงเป็นหน้าทับแบบวน มีความยาว 4 ห้องเพลงจนจบเพลง

5. เพลงลา ฅา เลีย (เพลงลา) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงเพียงกลุ่มเดียว คือ ซลท รม มีความยาว 4 บรรทัด จังหวะของเพลงนี้ เป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง และ ฉับ สลับกันตลอดเพลง ส่วนหน้าทับใช้ตะโพนตีนำ และกลองทัด 2 ใบตีตาม ไม้เดิน 2 บรรทัดแรก คือบรรทัดที่ 1-2 สามารถเรียกได้เป็น 4 ไม้เดิน และไม้ลา 2 บรรทัดหลัง เรียกได้เป็น 4 ไม้ลา

6. เพลงสมิล สุฉิว เสมิติ (เพลงเสมอ) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงเพียงกลุ่มเดียว คือ ซลท รม มีความยาว 4 บรรทัด และมีส่วนจบของเพลงเพิ่มเติม 4 ห้องสุดท้าย จังหวะของเพลงนี้ เป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง และ ฉับ สลับกันตลอดเพลง ส่วนหน้าทับใช้ตะโพนตีนำ กลองทัด 2 ใบตีตาม ไม้เดิน 2 บรรทัดแรก

คือบรรทัดที่ 1-2 สามารถเรียกได้เป็น 4 ไม้เดิน และไม้ลา 2 บรรทัดหลัง คือบรรทัดที่ 3 - 4 ตามด้วยวรรคจบอีก 4 ห้องสุดท้าย สามารถเรียกได้เป็น 5 ไม้ลา มีลักษณะการตีกลองทัดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการจบเพลง – ต้ – ต้ – ต – ต ดังปรากฏตามตารางแสดงจังหวะข้างต้น

7. เพลงเชิดฉิ่ง **ເຢັດຊິງ** เจิดชิง (เพลงเชิดฉิ่ง) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มเสียง คือ ซลท รม กับ ฟชล ตร ในตัวเพลงนั้น มี 2 ส่วน คือ ส่วนตัวเพลง กับส่วนของทำนองสร้อย การพิธีไหว้ครูจะนิยมบรรเลงเพลงเพลงเชิดฉิ่ง **ເຢັດຊິງ** เจิดชิง (เพลงเชิดฉิ่ง) จำนวน 3 ตัว ด้วยความหมายโดยนัยคือพระรัตนตรัย แก้วทั้ง 3 ประการ อีกส่วนหนึ่งคือเพื่อประหยัดเวลาในการประกอบพิธีกรรมการไหว้ครู เพลงเจิดชิง (เชิดฉิ่ง) มีอัตราจังหวะ 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่งมีการปฏิบัติตีเสียง ฉิ่งเพียงอย่างเดียว ตะโพนจะให้จังหวะห่างในห้องที่ 1-4 ในแบบอัตราจังหวะ 3 ชั้น และเว้นห้องที่ 5 พร้อมกับเริ่มให้จังหวะ “ติง” ในอัตราจังหวะ 2 ชั้นยาวไปจนจบท่อนสร้อย และเมื่อขึ้นตัวใหม่ ก็จะทำเช่นนี้ เพื่อการให้สัญญาณการขึ้นตัวเพลงเจิดชิง (เชิดฉิ่ง) สำหรับในพิธีไหว้ครูพิเศษปีนี้ ใช้เจิดชิง (เชิดฉิ่ง) 3 ตัว เพื่อกระชับเวลา และมีความหมาย 3 ตัวนี้ เป็นการบูชาพระรัตนตรัยอีกนัยหนึ่งด้วย

8. เพลงบทเชิด **ເຮັດຊິງ** **ເຢັດ** เพลง เจิต จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มเสียง คือ ซลท รม กับ ฟชล ตร ในตัวเพลงนั้น มี 2 ส่วน คือ ส่วนตัวเพลง กับทำนองสร้อย คล้ายกับเพลงเชิดฉิ่ง **ເຢັດຊິງ** เจิดชิง (เพลงเชิดฉิ่ง) ต่างกันตรงที่ สร้อยเพลงติดอยู่กับตัวเพลง จำนวน 19 ห้อง ส่วนตัวเพลงนั้น จะมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน ส่วนเพลงบทเชิด **ເຮັດຊິງ** **ເຢັດ** เพลงเจิต เป็นอัตราส่วน ชั้นเดียว จะบรรเลงเป็น 2 เท่าของเพลงเชิดฉิ่งหรือเชิด 2 ชั้น ตามอัตราส่วนของเพลง คือบรรเลงจำนวน 6 ตัว เพลงบทเชิด **ເຮັດຊິງ** **ເຢັດ** เพลงเจิต มีอัตราจังหวะชั้นเดียว การบรรเลงฉิ่งมีการปฏิบัติตีเสียง ฉิ่งเพียงอย่างเดียว ส่วนหน้าทับนั้นตะโพนจะตีนำ ส่วนกลองทัดตีตามพร้อมจังหวะฉิ่ง ในอัตราจังหวะชั้นเดียว มีการเปลี่ยนจังหวะหน้าทับทั้งตะโพนและเปลี่ยนลูกกลองทัดในส่วนของท่อนสร้อยจากเสียงต๋อม ต เป็นเสียงตุม ต ในลักษณะการปฏิบัติเหมือนตอนขึ้นเพลง และบรรเลงยาวไปจนขึ้นตัวใหม่แล้วทำซ้ำดังเดิม โดยตะโพนจะเป็นตัวนำในจังหวะการปฏิบัติ – เห่ง – ละ – ตูปติงตูป

9. เพลงตลม **ຄູ້** ตลุม (เพลงกลม) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มเสียง คือ ซลท รม กับ ฟชล ตร ในตัวเพลงนั้น มี 2 เที้ยวคือเที้ยวแรกกับเที้ยวกลับ

ในตัวเพลงมีลักษณะการบรรเลงซ้ำ ๆ ในระยะ 4 ห้องเพลง หรือ 8 ห้องเพลง ทั้งเที่ยวแรกและเที่ยวกลับ ในสำนวนเสียงตกส่วนมากจะตกที่เสียง ที เป็นส่วนมาก ตามด้วยเสียง ซอล เพลงตลม กล้วย (เพลงกลม) เป็นเพลงที่สามารถบรรเลงได้แบบยาว ในส่วนของการบรรเลงประกอบการแสดง แต่ในส่วนพิธีกรรม จะบรรเลงเพียงรอบเดียวในเที่ยวแรก หรืออาจบรรเลงเที่ยวกลับด้วย จังหวะฉิ่งเป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น การปฏิบัติการณ์ตีฉิ่ง ตีเสียงฉิ่งเพียงอย่างเดียว ส่วนหน้าทับเป็นแบบเวียน จำนวน 4 ห้อง จังหวะ ตลอดทั้งเพลง ส่วนนักดนตรีจะตีรวกลองทัด หรือใส่ลูกเล่นเทคนิคอยู่ที่ความสามารถของนักดนตรีนั้น ๆ

10. เพลงจุมเน็ญญ ฆะฎาฏ ขันญา (เพลงข่านญา) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มบันไดเสียง คือ ซลท รม และ ฟชล ดร ซึ่งถือว่าเป็นบันไดเสียงสำหรับเพลงพิธีกรรมและเพลงหน้าพาทย์ประกอบการแสดง ในส่วนของเพลงจุมเน็ญญ ถือเป็นเพลงเพลงท่อนเดียวมีเที่ยวกลับ เนื่องจากมีสำนวนเพลงที่เหมือนกัน ในเที่ยวแรกบรรทัดที่ 2-7 กับเที่ยวกลับบรรทัดที่ 1-6 ส่วน 2 บรรทัดสุดท้ายเป็นสำนวนการจบเพลง จังหวะเป็นเพลงอัตราจังหวะ 2 ชั้นการปฏิบัติเครื่องประกอบจังหวะฉิ่ง บรรเลงเสียงฉิ่ง กับ เสียงฉับ สลับกัน ส่วนของหน้าทับนั้น ในเที่ยวแรกเป็นการบรรเลงเฉพาะตะโพน ในบรรทัดที่ 1-4 แล้ว บรรเลงหน้าทับ ไม้ลาการปฏิบัติบรรเลงตะโพนกับกลองทัด จำนวน 3 บรรทัด เสียงต่อม ต บรรทัดที่ 5 และ 7 แล้วจบพร้อมสำนวนเพลง ส่วนเที่ยวกลับนั้นบรรเลงตะโพนเพียงอย่างเดียว ในบรรทัดที่ 1-5 แล้วบรรเลงไม้ลา ในบรรทัดที่ 6-8 แล้วจบพร้อมสำนวนเพลง ตามตารางแสดงจังหวะหน้าทับข้างต้น

11. เพลงซ็อนทีกกง สฐีคฺคฺฆ สนธิกนึ่ง (เพลงกราวใน) มีการเคาะจังหวะที่กลองทัดโดยใช้ไม้ ตีกลองทัดเคาะที่ขอบกลองทัด 2 จังหวะ แล้วในบรรทัดแรกกวาดเสียง เรต่ำ ไป เรสูง 1 บรรทัด เพลงซ็อนทีกกง สฐีคฺคฺฆ สนธิกนึ่ง (เพลงกราวใน) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียง 2 กลุ่มบันไดเสียง คือ ซลท รม และ ฟชล ดร เพลงนี้ถือเป็นเพลงเพลงท่อนเดียวไม่มีเที่ยวกลับบรรเลงต่อเนื่อง สำนวนเพลงมีการซ้ำสำนวนเพลงใน 4 ห้องบ้าง 8 ห้องบาง ในส่วนของเพลงนี้จะบรรเลงยาวกว่าเพลงอื่นๆ เนื่องจากผู้ประกอบพิธีและผู้ร่วมพิธีจะได้ตัดเครื่องสังเวียใส่กระทงเพื่อนำไปประกอบพิธีกลางแจ้ง และได้เตรียมสถานที่เพื่อพรมน้ำมนต์ พร้อมกับการเตรียมสถานที่ผูกข้อมือสำหรับผู้เข้าร่วมพิธีทุกคนเป็นการรับขวัญ จังหวะฉิ่งเป็นอัตราจังหวะ 2 ชั้น การปฏิบัติการณ์ตีฉิ่ง ตีเสียงฉิ่งเพียงอย่างเดียว ส่วนหน้าทับเป็นแบบเวียน จำนวน 4 ห้อง

จังหวัด ตลอดทั้งเพลง ส่วนนักดนตรีจะตีระฆังกลองทัดหรือใส่ลูกเล่นเทคนิคอยู่ที่ความสามารถของนักดนตรีนั้น ๆ รวมไปถึงการเปลี่ยนลูกกลองทัดจากเสียงต๋มไปเสียงต๋อม ด้วย

12. เพลงซุบ ฆ้อง เพลงฉับ (เพลงจบ) จัดอยู่ในกลุ่มบันไดเสียงเพียงกลุ่มเดียว คือ ซลท รม มีความยาว 4 บรรทัด เป็นเพลงที่มีความยาวเพียง 3 บรรทัด ใช้บรรเลงเป็นเพลงสุดท้ายสำหรับประกอบพิธีไหว้ครูพินเปียตแบบย่อ หรือแบบเล็ก จังหวัดของเพลงนี้เป็นอัตราจังหวัด 2 ชั้น การบรรเลงฉิ่ง ตีเสียง ฉิ่ง และ ฉับ สลับกันตลอดเพลง ส่วนหน้าทับใช้ตะโพนตีนำ และกลองทัดตีตาม บรรเลงไม่เดินตลอดทั้งเพลง กลองทัดลงเสียง ต๋อม ต ในห้องคู่ คือห้องที่ 2 4 6 และ 8

สรุปผลการวิจัย

ดนตรีในพิธีไหว้ครูพินเปียตราชนสำนักกัมพูชา มีต้นกำเนิดจากนักปราชญ์ทั้งหลาย ในพระราชวังของกษัตริย์ และมีต้นกำเนิดจากศาสนาพราหมณ์ ในขณะนั้นเรียกว่า เพลงศาสนาหรือเพลงนักปราชญ์ ใช้ชื่อว่า “วงเพลงพิน” วงเพลงพินมีกำเนิดตั้งแต่สมัยนครพนม (อาณาจักรพูนาน) วงเพลงพินมีเครื่องดนตรีหลักคือ พิน และในสมัยก่อนยุคประวัติศาสตร์เขมร มีวงดนตรีประเภทหนึ่ง นิยมเรียกว่า “วงคঙ্গคร” (คง หมายถึง ฆ้อง สครหมายถึง กลอง) วงดนตรีประเภทนี้ใช้บรรเลงในการศึกสงคราม มีเครื่องดนตรีหลักคือ “ฆ้องเปียต” ส่วนวงเพลงพินเปียตนั้นเป็นการผสมวงระหว่างวงเพลงพินกับวงคঙ্গคร โดยนำเครื่องดนตรีในวงเพลงพินและเครื่องดนตรีในวงเพลงคঙ্গคร (ฆ้องเปียต) ใช้ชื่อสำคัญ คือคำว่า พิน และคำว่าเปียต จึงได้วงดนตรีที่เรียกว่า “วงพินเปียต” ปัจจุบันวงดนตรีพินเปียตได้ปรับเปลี่ยนไปโดยตัดเครื่องดนตรีประเภทพินออก คงเหลือไว้เพียงแต่เครื่องดนตรีประเภทตีและประเภทเป่า แต่ก็ยังคงเรียกว่าวงพินเปียตตามเดิม ส่วนที่มาของพิธีไหว้ครูพินเปียตราชนสำนักกัมพูชา กำเนิดจากพิธีโฉนตา ๕๙๙ คือพิธีการเช่นบูชาผีบรรพบุรุษ พิธีไหว้ครูพินเปียตมีกำเนิดมาเมื่อไรไม่มีหลักฐานปรากฏ แต่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับพิธีโฉนตา พิธีไหว้ครูพินเปียตจะถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือนห้า หลังวันปีใหม่หรือก่อนปีใหม่ของกัมพูชา (วันสงกรานต์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีหรือครูดนตรีเป็นหลัก จากนั้นเป็นพิธีการบูชาเทพทางดนตรีและสักการะครุเพลงเขมรที่ล่วงลับไปแล้ว ขณะประกอบพิธี ผู้ประกอบพิธี จะเรียกเพลงจากวงพินเปียตในทุกขั้นตอนจนเสร็จพิธี

พัฒนาการของเพลงประกอบพิธีไหว้ครูพินเปียตราขสำนักกัมพูชา รูปแบบการจัดพิธีไหว้ครูพินเปียตนี้ เริ่มมีมาตรฐานขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เรื่องเพลงที่บรรเลงประกอบพิธีกรรมเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ประกอบอากัปกริยา ของการแสดง โขน อันหมายถึงการแสดงอากัปกริยาของเทพหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพิธีไหว้ครูนั้น มีหน้าที่แสดงความหมายในขั้นตอนพิธีกรรมในทุกขั้นตอน ซึ่งเพลงเหล่านี้ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นเมื่อใดและใครเป็นผู้ประพันธ์ขึ้น เพียงแต่ได้ข้อมูลว่าเทพเจ้าเป็นผู้บรรเลงและถ่ายทอดสู่มนุษย์ โดยเพลงในพิธีไหว้ครูมีการเปลี่ยนแปลงทั้งชื่อเพลงและจำนวนเพลง อันมีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องของชื่อเพลงคือการร่อนคำทางภาษา ส่วนการเปลี่ยนแปลงเรื่องจำนวนเพลงนั้น แต่เดิมมีระเบียบวิธีที่ใช้เวลานานเรียกว่า เพลงพินเปียตสำหรับพรใหญ่ จำนวน 33 เพลง ด้วยสาเหตุปัจจัยทางเมือง ภัยสงคราม ทุนทรัพย์ ระยะเวลาและสาระความสำคัญ จึงมีการปรับทอนให้พิธีกรรมเหลือเพียง สาระที่สำคัญ ที่เรียกว่า เพลงพินเปียตสำหรับพรเล็ก จำนวน 12 เพลง ซึ่งเป็นเพลงที่มีความสำคัญของพิธีกรรมทั้งสิ้น

พิธีไหว้ครูดนตรีราชสำนักกัมพูชาสามารถแบ่งได้เป็นสามส่วนใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่ 1 พิธีบำเพ็ญกุศลให้กับครูเทพและครูดนตรีเขมรที่ล่วงลับไปแล้ว หรือเรียกเป็น ภาษาเขมรว่า “พิธีโฌนตา” ส่วนที่ 2 พิธีคารวะครูดนตรีเขมร ส่วนที่ 3 พิธีคารวะครูดนตรีผู้แขนรับขวัญ ผลจากการวิเคราะห์ทำนองหลัก เพลงส่วนใหญ่มีกลุ่มเสียง ชลท รม และ ฟชล ตร ซึ่งเป็นกลุ่มเสียงสำหรับการบรรเลงประกอบพิธีกรรม ลูกตก เป็นไปตามหลักสังคีตลักษณ์ อยู่ในกลุ่มเสียงของทำนองหลักแสดงถึงความสัมพันธ์ของเพลง ส่วนจังหวะของเพลง 12 เพลง แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ใช้ฉิ่งเป็นตัวประกอบจังหวะอย่างเดียว กลุ่มที่ใช้ตะโพนบรรเลงประกอบกับฉิ่ง และกลุ่มที่บรรเลงจังหวะทั้งหมดคือ ฉิ่ง ตะโพน กลองทัดและมีหน้าทับเฉพาะเพลงคือเพลงสาธุการ จากนั้นเป็นการบรรเลงหน้าทับแบบวนในจำนวน 4 ห้องเพลง หรือ 8 ห้องเพลง พร้อมทั้งมีบางเพลงที่มีการบรรเลงไม้เดินและไม้ลา ซึ่งในแต่ละเพลงให้ความหมายของบทเพลงกับขั้นตอนพิธีกรรม คือ 1) เพลงบทสาธุการ **ភ្លេងបរសាធុការ** Sathoukear บุษาสั่งศักดิ์สิทธิ์ 2) เพลงตระใหญ่ **ត្រាស់ធំ** Trak torm อัญเชิญ พระพรหม พระพุทธภูมิ พระพุทธเดชะ ซึ่งเป็นเทพเจ้าที่สถิตรักษาโรงเรียนมัธยม วิจิตรศิลป์ (Secondary School of Fine Arts) กรุงพนมเปญ 3) เพลงกัมมันต์ **កម្ពុត្តកា mean** เป็นการแสดงถึงการเสด็จมาของเทวดาชั้นผู้น้อยได้เสด็จมาถึงยังบริเวณ

ประกอบพิธี 4) เพลงบาทม **បាធំ** ba thom อัญเชิญพระวิษณุการบรมวิปกรรม เทวบุตรปัญญาขรเทวบุตร พระอาทิตย์ พระจันทร์ การบรรเลงเพลงนี้ถือเป็นการอัญเชิญ เทวดาชั้นสูง 5) เพลงลา **លា** lea ความหมายถึงการน้อมคารวะต่อเทวดาทั้งหลาย พร้อมกันเป็นการแสดงถึงการยกทัพของเหล่าเทวดาได้มาถึงและได้หยุดพักด้วยความ สำราญในที่ประกอบพิธีกรรม 6) เพลงสมิล **ស្និល** smeur อัญเชิญศีลพระมหาฤๅษี 108 เพื่อให้มากำจัดความเจ็บป่วย และสิ่งอัปมงคลที่จะมาเบียดเบียนผู้เข้าร่วมพิธี 7) เพลงเชิดมด **ជើតឈឹង** cheut chhung อัญเชิญครุมนุชย์ทั้งหลาย นางซีณีนีคือ กษัตริ์ เพื่อให้มาอวยพรให้แก่ทุกคน มีสิริสวัสดิ์ มีชัยมงคลกันทั่วหน้า 8) เพลงบทเชิด **ភ្លេងជើត** phleng cheut อัญเชิญพระฤๅษีสำคัญทั้งหลาย พระฤๅษี พระมหาฤๅษี คือ ผู้เป็นเจ้าของ อิทธิฤทธิ์ต่างๆ พระองค์ทั้งชมพูทวีปเรานี้ ขออัญเชิญพระมหาฤๅษีอัคคี ฤๅษีแกนโกล ฤๅษีกาสตพ ฤๅษีเฉมจแกนก ฤๅษีภกรวาง ฤๅษีพุทธมงคล ฤๅษีพระมุนีเดโช ฤๅษีดาบส ฤๅษีมหา ฤๅษีทุกพระองค์เชิญมาอวยพร 9) เพลงตลุม **ត្រុំ** klom บรรเลง เมื่อกล่าวให้ความเคารพต่อพระอิศวร พระนางอุมาทวี ด้วยความนอบน้อมถึงเทพเจ้า ชั้นสูงสุด เพื่อให้เกิดความชนะทุกขโศกโรครภัยอันตรายวิลาศไป ชำระไปยังอากาศ 10) เพลงจมนิย **ជំនាញ** chamnan เชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ได้อัญเชิญมาและ กราบสักการะด้วยความนอบน้อมได้สวดยพระกระยาอาหาร ทั้งดอกไม้ธูปเทียน เครื่อง บูชาต่าง ๆ แล้วได้ ประทานพรให้มีสุข สวัสดิภาพ กำจัดทุกข์ กำจัดโรค กำจัดภัย อัปมงคลทั้งผอง นานาทั้งปวงให้วิลาศหายไป 11) เพลงชื่อนทีกกง **សន្លឹកក្នុង** kraw nai ความหมายถึงสิ่งไม่ดีทั้งหลายเปรียบเหมือนพวงยักษ์หญิง ยักษ์ชาย ออกไป จากร่างกาย ออกไปจากวิญญาณของผู้เข้าร่วมพิธีไหว้ครุพิณเพียงครั้งนี้ กล่าวคือ สิ่งไม่ดีทั้งหลายจงออกไปให้หมดสิ้น 12) เพลงชูป **ភ្លេងឈប់** phleng chhb บรรเลง เมื่อประกอบพิธีเสร็จเรียบร้อยครุผู้ประกอบพิธีหรือพิธีกรจะได้กล่าวสรุปถึงบุญศรัทธา ของทุกคนในครั้งนี้ ให้มี อายุ วรรณะ สุขะ พละ ซึ่งเพลงนี้หมายถึงการเริ่มต้นใหม่ หลังจากการร่วมประกอบพิธีไหว้ครุครั้งนี้เรียบร้อยแล้ว

พิธีการไหว้ครุพิณเพียงแต่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นถือเป็น วัฒนธรรมอันดีงาม และย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ภัยสงคราม การเมือง ความเปลี่ยนแปลงของสังคม ความเหมาะสมของเวลา ในเรื่อง การเรียกชื่อเพลงที่เปลี่ยนไปเกิดจากการกร่อนเสียง เป็นต้น ดังเช่น Santasombat (1997) ได้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการ

สืบทอดเรื่องต่าง ๆ แต่วัฒนธรรมก็มีการปรับสภาพและสามารถเปลี่ยนแปลงตามเหมาะสมของแต่ละสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เกิดจากปัจจัยหลายอย่างด้วยกัน อย่างไรก็ตาม พิธีไหว้ครูพินเปียตเป็นพิธีกรรมที่สามารถยึดเหนี่ยวจิตใจของกลุ่มคนดนตรีเขมรและเป็นเครื่องมือในการสืบทอดเพื่อการดำรงอยู่ของศิลปวัฒนธรรม Boapim (1995) กล่าวถึงการสืบทอดว่าการสืบทอดเป็นการดำรงเพื่อความคงอยู่ โดยเฉพาะมรดกทางสังคมการสืบทอดเป็นสิ่งที่มีความค่าเพราะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้มนุษย์ว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

อภิปรายผลการวิจัย

วงพินเปียตมีประวัติความเป็นมายาวนานอันมีหลักฐานเป็นรูปสลักตามปราสาทต่าง ๆ และเกิดจากวงเพลงพิน กับ วงคองสร (ซ็องเปียต) ผสมกัน จึงเรียกว่าวงพินเปียต ต่อมาตัดเครื่องดนตรีประเภทพินออก คงเหลือแต่เครื่องตีและเครื่องเป่า แต่ก็ยังคงเรียกว่า วงพินเปียตดังเดิม ซึ่งที่มาของวงพินเปียตนี้ ตรงกับการศึกษาวิจัยด้านประวัติความเป็นมาของดนตรีกัมพูชา โดย Pikulsri (2011) ส่วนความเป็นมาของพิธีไหว้ครูพินเปียตราชนำนักกัมพูชาถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในวันพฤหัสบดี เดือนห้าหลังวันปีใหม่หรือก่อนปีใหม่ของกัมพูชา (วันสงกรานต์) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการบำเพ็ญกุศลให้กับบรรพบุรุษทางดนตรีหรือครูดนตรีเป็นหลักโดยจะมีพิธีสงฆ์ในช่วงเช้า สวดพระอภิธรรมเจ็ดคัมภีร์ การถวายภัตตาหารพระสงฆ์ จากนั้นเป็นพิธีการบูชาเทพทางดนตรีและสักการะครูดนตรีที่ล่วงลับไปแล้ว เรื่องของการกระทำพิธีไหว้ครูนี้สะท้อนภาพสังคมของนักดนตรีชาวกัมพูชา เกี่ยวข้องกับรูปแบบของวัฒนธรรม (Patterns of Culture) ที่กลุ่มคนร่วมกันสร้างขึ้นอาจเกิดขึ้นเป็นรูปธรรมหรือไม่เป็นรูปธรรมก็ตาม พิธีไหว้ครูถูกจัดขึ้นในส่วนวันปีใหม่ (วันสงกรานต์) ของทุก ๆ ปี ซึ่งหมายถึงการรวมตัวกันของกลุ่มสังคมดนตรีกัมพูชา เพื่อแสดงออกทางพฤติกรรมที่ให้ความเคารพต่อผู้มีพระคุณ ผ่านการจัดพิธีไหว้ครู ซึ่งตรงกับ Wansiri (2007) ได้กล่าวเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรม สังเกตเห็นได้ชัดเจนว่าเป็นอย่างไรโดยพิจารณาจากภาพรวมเห็นได้ว่าพฤติกรรมนั้นก็คือรูปแบบของขบวนการทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ โดยการสร้างพิธีกรรมการไหว้ครูพินเปียตนี้ เป็นการสร้างรูปแบบทางวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งที่เป็นรูปธรรมคือองค์ประกอบต่าง ๆ ของพิธีกรรม และไม่เป็นรูปธรรมคือคุณค่าทางจิตใจของผู้เข้าร่วมพิธีดังกล่าว

ส่วนเรื่องความเป็นมาของพิธีไหว้ครูที่ไม่ทราบถึงที่มาแน่ชัด เพียงการ สัมภาษณ์ทราบว่าเกิดจากพิธีกรรมการบูชาผีบรรพบุรุษและเทพเจ้า ซึ่งถูกจัดขึ้น ทั้งในราชสำนักและราษฎร เรียกพิธีกรรมนี้ว่าพิธีโหมงดา โดยพิธีไหว้ครูผืนเปียต จะมี วงผืนเปียตบรรเลงเพลงหน้าพาทย์บ่งบอกความหมายโดยนัย และเพลงการเหล่านี้ ไม่ทราบผู้ประพันธ์เพียงแต่คำบอกเล่าสืบทอดกันมาว่า เป็นเพลงที่เทพเจ้าเป็นผู้แต่งขึ้น และจะถูกบรรเลงในทุกขั้นตอนของพิธี จากข้อมูลนี้ผู้วิจัยพบว่าเป็นการสร้าง องค์ความรู้เชิงความเชื่อทางคติขนิวทยา เพื่อให้พิธีกรรมและตัวเพลงมีความศักดิ์สิทธิ์ สามารถสร้างความศรัทธาให้กับ ผู้ร่วมพิธี หมายถึง ความสัมพันธ์ของพิธีกรรมไหว้ครู กับจิตใจ กล่าวคือรูปแบบวัฒนธรรมที่ไม่เป็นรูปธรรม แต่มีความสำคัญต่อภาวะจิตใจ ซึ่งมีการบรรเลงดนตรีประกอบเป็นส่วนสำคัญของพิธีกรรมการไหว้ดนตรี ซึ่งตรงกับ Pidokrajt (2010) ที่ได้กล่าวถึงดนตรีพิธีกรรมนั้น มีความสัมพันธ์กับจิตเป็นความรู้สึก กับความเชื่อ ความคิด โดยวางระบบทางขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมรองรับ ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรม เหตุเพราะความเชื่อเป็น วัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จิตวิญญาณ ไสยศาสตร์ และศาสนา ซึ่งเป็นความคิดในวิถีชีวิต โดยวิธีการของความเชื่อนั้น เป็นนามธรรม สามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ เช่น ทางประเพณี การดำเนินชีวิต การรักษาโรค เป็นต้น รูปแบบเหล่านี้ เป็นการแสดงสัญลักษณ์เชิงประจักษ์ และเป็นกลไกสำคัญ ในการดำเนินกิจกรรมทางสังคม ในกลุ่มคนมีความพึงพอใจร่วมกัน คือการประกอบ พิธีกรรมที่เกิดจากความเชื่อ ซึ่งสามารถหล่อหลอมจนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการ เรียนรู้ สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน และสืบทอดต่อไปในอนาคต

เพลงบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูกับแนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์ในส่วนของเพลง ที่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีไหว้ครูผืนเปียตราชนันท์ แบบคารวะครูเล็ก จำนวน 12 เพลง ในมิติของ ทำนองหลัก ลูกตก และจังหวะนั้น ส่วนมากเป็นเพลงที่มีบันไดเสียง ซลท รม กับ พซล ทร และมีเพลงที่ใช้นับไดเสียงเดียว คือ ซลท รม ส่วนลูกตกนั้นทำการแจกแจง ทั้งลูกตกหลักและลูกตกรอง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงผลการวิเคราะห์เพลง และ จังหวะเป็นส่วนสำคัญที่จะสามารถ วัดความยาวของเพลง และบอกความเป็นตัวเพลง นั้น ๆ ได้ ซึ่งการวิเคราะห์เพลงนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจบทเพลงอย่าง ลະเอียดมากยิ่งขึ้น ซึ่งตรงกับ Sokhatyanurak (1999) ได้กล่าวไว้ว่าการวิเคราะห์เพลง มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจบทเพลงที่จะวิเคราะห์ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ของผู้วิเคราะห์ จากประโยคเพลงหรือโครงสร้างของบทเพลงนั่นเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ประวัติความเป็นมาของวงพิณเพ็ญ ตีมาของวงพิณเพ็ญ ประวัติความเป็นมาพิธีไหว้ครูพิณเพ็ญ สารสำคัญ เครื่องดนตรีและรูปแบบการจัดวงพิณเพ็ญ บทเพลงสำหรับวงพิณเพ็ญ เป็นส่วนของวงพิณเพ็ญเพียงเท่านั้น นักวิชาการด้านดนตรีท่านอื่นสามารถนำองค์ประกอบและองค์ความรู้ที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามนี้ไปเป็นต้นแบบในการศึกษาประวัติความเป็นมา สารสำคัญ เครื่องดนตรี รูปแบบการจัดวง รวมไปถึงบทเพลงในวงดนตรีประเภทอื่น ๆ เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ รวมไปถึงสามารถเชื่อมโยงถึงความเปลี่ยนแปลงของพิธีไหว้ครูพิณเพ็ญราชสำนัก กัมพูชา ซึ่งใช้วงพิณเพ็ญเป็นสำคัญ ไปหาความเปลี่ยนแปลงของวงดนตรีอื่น หรือรูปแบบการผสมวงในรูปแบบอื่น ๆ ของประเทศกัมพูชาได้ หรือแม้กระทั่งการศึกษาดนตรีประกอบการไหว้ครูนาฏศิลป์ในศิลปะเขมรเดิมมาสู่ยุคปัจจุบันก็เป็นแนวทางการศึกษาวิจัยในอีกมิติหนึ่ง ในเรื่องระเบียบพิธีกรรมฝั่งศิลปะการแสดง

เพลงบรรเลงประกอบพิธีไหว้ครูดนตรีพิณเพ็ญตักกัมพูชา ในงานนี้ศึกษาเพียงส่วนของ ทำนองหลัก ลูกตกหลักลูกตรอง และจังหวะ ซึ่งนักวิชาการด้านดนตรีสามารถศึกษาในส่วนการวิเคราะห์อื่น ๆ เช่น พื้นผิว การเคลื่อนที่ของทำนอง หรืออาจจะศึกษาเพิ่มเติมจากพิธีกรรมการคารวะครูเล็ก จำนวน 12 เพลง ไปศึกษาดนตรีในพิธีกรรมการคารวะครูใหญ่ จำนวน 34 เพลง ก็เป็นที่ปรากฏให้เป็นองค์ความรู้เพิ่มเติมจากเดิมได้ รวมไปถึงปรากฏการณ์ทางความหมายของบทเพลงกับขั้นตอนพิธีกรรม ในส่วนของเพลงที่ใช้ประกอบการแสดงโขน ละคร ของประเทศกัมพูชา

Referenes

- Boapim, S. (1995). *Thai heritage*. Bangkok: Odeon Store Publisher.
- Chandara, Y. (2016, March 30). *Interview*. Ministry of Culture and Fine Arts, Cambodia.
- Daravong, R. (2016, March 29). *Interview*. Director Secondary School of Fine Arts, Cambodia.
- Dorivan, K. (2016, March 29). *Interview*. RUFA- Royal University of Fine Arts, Cambodia.

- Khowdee, S. (2016). *San Don Ta tradition*. Bangkok: Faculty of Arts, Chulalongkorn University.
- Pidokrajt, N. (2010). *Wai Khru ceremony in Thai traditional music*. (Doctoral dissertation). Mahidol University, Bangkok.
- Pikulstri, C. (2011). *Pin Peat-Cambodia's royal court ceremonial music after A.D. 1993*. (Master's thesis). Khonkaen University, Khonkaen.
- Santasombat, Y. (1997). *Human and culture*. (2nd ed.). Bangkok: Thammasat University Publisher.
- Saret, S. (2016, March 31). *Interview*. Professional Director Secondary School of Fine Arts, Cambodia.
- Sarin H. (2005). *Khmer Orchestra (រង្ស៊ីខ្មែរ)*. Cambodia: Ministry of Culture and Fine Arts.
- Sokhatyanurak, N. (1999). *Musical Form and Analysis*. Bangkok: Chulalongkorn University Language Institute.
- Wansiri, N. (2007). *Social and cultural anthropology*. Bangkok: Expernetbooks.
- Wongthes, S. (2010). *Ancient Cambodian musical instruments*. Bangkok: College of Music Publishing Mahidol University.